

Català a les aules nord-catalanes

Creix el nombre d'alumnes que aprenen català però no prou per garantir la transmissió de la llengua

La demanda existeix però falten recursos per créixer en el sector públic

Una pancarta en la manifestació d'aquest passat mes d'octubre a Perpinyà G. V. / ACN.

Més d'un 70% de la població, a favor de l'aprenentatge del català dels fills

ESTEVE CARRERA - PERPINYÀ

Mai hi havia hagut tants alumnes seguint un ensenyament de català o en català a la Catalunya del Nord com els que hi ha avui. I mai hi havia hagut tan poca gent usant la llengua catalana a la Catalunya del Nord com la que hi ha

avui. És la primera contradicció que cal afrontar a l'hora de fer la radiografia de l'ensenyament de la nostra llengua en aquesta part del territori sota administració francesa. Mentre al Principat de Catalunya es reobre el debat sobre el balanç de dècades d'immersió lingüística i de retrocés de l'ús social de la llengua, a les comarques del nord ja fa temps que l'ús social del català està sota mínims i segueix davallant. Allà el debat no és tant l'ús de la llengua sinó una fase prèvia: garantir un coneixement bàsic i la transmissió de la llengua a les noves generacions. I com que aquesta transmissió ja no existeix a l'àmbit familiar –tret d'alguns cercles reduïts–, és el sistema educatiu el que porta tot el pes d'aquest repte.

Arrels i La Bressola

L'èxit incontestable de les escoles immersives nord-catalanes, La Bressola i Arrels, a vegades, però, és l'arbre que amaga el bosc: en conjunt aquestes dues estructures representen cap a uns 1.500 alumnes per un alumnat total d'uns 40.000 joves a la demarcació dels Pirineus Orientals (limitant-se al cicle de l'educació primària). Però les d'Arrels i La Bressola no són les úniques aules on s'ensenya el català i en català a la Catalunya del Nord.

Bilingüisme i immersió

Cal sumar altres modalitats a l'ensenyament públic que escolaritza la major part de l'alumnat: des d'algunes hores setmanals del parvulari a la primària en presència del mestre de la classe o d'un interventor de l'Associació per a l'Ensenyament del Català (**Aplec**), passant per classes bilingües amb el temps d'ensenyament repartit a paritat entre francès i català i fins al cicle de secundària amb possibilitat d'hores de llengua, o de matèries com història o geografia en català. Un bilingüisme que evidentment no és un concepte tabú com ho és al Principat, perquè a la República francesa i la seva educació pública o s'introdueix el català a través del bilingüisme o res de res.

Amb aquell ventall més ample, sumant tot (també les escoles immersives), segons les dades recollides per l'Aplec, un 19% de l'alumnat de la Catalunya del Nord tindria avui un contacte amb la llengua catalana al llarg de la seva escolarització (vegeu el gràfic adjunt). Acotant una mica més i limitant-se a l'educació primària on les xifres són més significatives, la proporció de joves que adquireixen un domini bàsic de la llengua decau fins a un 9,1% de l'alumnat total. I tres quartes parts d'aquests alumnes aprenen el català a les aules de l'educació pública francesa, que és on està en joc realment la formació de les noves generacions. Les xifres posen de manifest que l'aprenentatge del català està sota mínims i que per a l'*Éducation Nationale* l'aprenentatge del català i de les llengües minoritzades no és una prioritat. Però, malgrat aquest panorama poc engrescador, la corba és ascendent i aquesta és l'altra cara de la moneda que recalquen tots els protagonistes que actuen en aquest sector a la Catalunya del Nord.

Una corba creixent

És clar que si mai hi havia hagut tants alumnes com ara aprenent català és senzillament perquè el 1975 –quan arrenquen les escoles de La Bressola– es començava des de zero, abans no hi havia res; al sector públic les primeres experiències d’ensenyament bilingüe comencen cap al 1992. Sortir de zero i situar-se avui en més de 5.000 alumnes evidencia que els avenços són lents però reals, i un aspecte molt important en el qual coincideixen tots els responsables d’aquest ensenyament (tant des de les escoles immersives com des del sector públic) és que la demanda existeix. Les enquestes fetes entre la població (l’última es remunta al 2015) indiquen que més d’un 70% de les famílies consultades serien favorables a l’aprenentatge de la llengua catalana per als seus fills.

Anys de picar pedra

I com que el Ministeri d’Educació francès no respon a aquesta demanda o ho fa molt a poc a poc, pares, mestres i entitats que actuen per promoure aquest ensenyament –tant al sector públic com a les escoles immersives– comparteixen un llarg recorregut de militància, mobilitzacions i d’anar picant pedra i portes d’ajuntaments, administracions més properes (consells departamentals i regionals), ministeris francesos i fins la Generalitat. Aquesta pressió explica gran part dels èxits aconseguits en les últimes dècades i el llarg camí que encara queda per recórrer.

Les mobilitzacions amb milers de persones als carrers de la capital del Rosselló al llarg de l’últim any són el reflex d’aquesta pressió i d’un consens bastant general entre la població i els càrrecs electes per defensar l’ensenyament del català: al maig contra una sentència del Consell Constitucional francès que declarava inconstitucional l’ensenyament immersiu en una llengua que no sigui el francès i aquest mes de novembre per donar suport a La Bressola, que veu el seu projecte de desenvolupament estroncat per una intervenció de l’Ajuntament de Perpinyà. Els promotors de l’ensenyament del català a la Catalunya del Nord comparteixen una evidència: la resposta de l’administració francesa és proporcional a aquesta pressió.

Menys oferta que al territori basc i cors

Comparant la situació de l’aprenentatge del català a la Catalunya del Nord amb el que passa amb altres llengües anomenades regionals a l’Estat francès, queda més evident encara que la situació nord-catalana no és de les millors. Segons les dades recollides per l’Associació per a l’Ensenyament del Català (Aplec) i prenent la referència d’un 6,4% de l’alumnat nord-català en cicles bilingües o immersius, a Iparralde (al País Basc del Nord), aquesta proporció d’alumnes que aprenen la llengua basca és superior al 40%. A Còrsega se situaria en un 36% i a l’àrea de la llengua bretona superaria actualment el 20%. El País Basc i Còrsega, que històricament han estat els territoris més reivindicatius i amb més pressió social i

política a l'Estat francès, són també els territoris on l'aprenentatge de la llengua pròpia és més desenvolupat i on l'Estat hi dedica més recursos.

Ajuntaments i ens locals per suplir les mancances de l'Estat francès

L'Associació per a l'Ensenyament del Català (Aplec) va néixer el 1983 i s'ha anat consolidant com una de les entitats més actives en el terreny de "l'ensenyament del català i en català a la Catalunya Nord". Una de les iniciatives que ha anat desenvolupant és gestionar la contractació d'interventors en llengua catalana per a les escoles. Per suplir l'absència de mestres formats en català al sector públic, l'Aplec recluta com a assalariats aquests interventors i en garanteix l'enquadrament pedagògic en col·laboració amb els serveis departamentals de l'Educació Nacional francesa (DSDEN). Les escoles que volen introduir hores d'iniciació al català es poden acollir així a un protocol mitjançant el qual l'Ajuntament del municipi assumeix la meitat del cost de la contractació de l'interventor i l'altra meitat és a càrrec del Consell Departamental i Consell Regional (equivalents a les Diputacions i el govern de la Generalitat). En l'actual curs escolar, 35 interventors faciliten així una iniciació al català a més de 7.000 alumnes, de classes de maternal i educació primària, en 52 municipis de la Catalunya del Nord. La demanda és tal que els responsables de l'Aplec expliquen que han de reclutar part d'aquests interventors al Principat de Catalunya, amb la condició prèvia, és clar, que aquests també han de ser capaços d'expressar-se en francès.